

Evenimentul zilei - 22 decembrie 2010

Condamnarea crimelor totalitare si Comisia Europeana

Tocmai s-a incheiat o discutie la BBC World Service unde am participat impreuna cu istoricul Anthony Beevor, autorul, intre alte lucrari, a cartii "Stalingrad" si cu Dr Efraim Zuroff de la Centrul Simon Wiesenthal. Subiectul a fost respingerea de catre Comisia Europeana a cererii unui numar de ministri de externe din Europa de Est si Centrala, intre care si ministrul de externe al Romaniei, de a se interzice negarea crimelor comuniste, tot astfel cum este interzia in multe tari negarea crimelor naziste.

Anthony Beevor a insistat asupra faptului ce genocidul politic, comis de Stalin si emulii acestuia este la fel de repugnant moral precum genocidul etnic practicat de Hitler. In plus, asasinarea in masa (prin infometare organizata statal) a taranimii ucrainiene in anii colectivitizarii fortate (1930-1933) a fost evident un caz de genocid cu motivatii si efecte de ordin etnic. Anthony Beevor (ale carui carti au aparut in romaneste la Editura Rao) a mentionat planurile pogromiste ale lui Stalin la inceputul anilor 50. S-a referit la formularea lui Vasili Grossman, autorul romanului "Viata si destin" dar si al "Cartii Negre privind crimele naziste impotriva populatiei evreiesti din URSS" (volum interzis de Stalin), care spunea ca a fost vorba de genocid prin gazare si de genocid prin gloante. In fapt, la ora actuala, stim ca milioane de evrei au fost ucisi de nazisti (mai ales in Ucraina, Belarus si Transnistria) cu gloante.

Am accentuat, in interventia mea, faptul ca ambele regimuri de tip totalitar s-au intemeiat pe precepte ideologice, pe eforturile maniacale de dezumanizare a celui declarat inamic (de rasa ori de clasa), pe reducerea acestor grupuri umane la conditia de vermina exterminabila. Am vorbit despre similitudinile (nu identitatea) dintre cele doua sisteme. Dr Efraim Zuroff a intervenit si a criticat Declaratia de la Praga. Si-a exprimat compasiunea pentru victimele crimelor comuniste, insa s-a opus eforturilor de a transforma analogiile comparative in ceea ce dansul considera incercari de exonerare a criminalilor de razboi din statele aliate cu Germania nazista (mai ales in Tarile Baltice, Ungaria, Croatia etc). I-am raspuns ca Declaratia de la Praga a fost initiata de Vaclav Havel si alte figuri marcante ale disidentei anti-totalitare din Europa de Est si Centrala, ca textul condamna in termeni categorici nu doar crimele staliniste, ci si pe cele naziste. Am amintit ca am semnat eu insumi, alaturi de numerosi prieteni de valori din Romania, Declaratia si ca, la subiectul crimelor fasciste, sunt extrem de sensibil (au murit asasinati la Odessa fratele tatalui meu, sotia sa si doi copii sub zece ani).

Am reamintit un lucru pe care poate Comisia Europeana a preferat sa-l ignore: anume ca absenta genocidului politic din Conventia Internationala privind genocidul se datoreaza opozitiei delegatului sovietic. Am reamintit cartea lui Timothy Snyder, "Bloodlands" in care se examineaza cu cutremuratoare detalii statistice disparitia fizica, prin actiunile imperiilor sovietic si nazist, a peste 14 milioane de oameni. Sunt de acord cu dl Zuroff ca aceste chestiuni trebuie analizate cu empatie si respect neclintit pentru adevarul istoric. M-am opus intodeauna tendintelor de a lupta pentru ceea ce cineva numea "locul intai in imaginatia morala a umanitatii".

Cred sincer ca decizia Comisiei Europene va fi intr-o zi regandita prin renuntarea la dublele standarde, in spiritul unei memorii comune europene care sa nu excluda niciun grup uman care a fost supus experimentelor genocidare comunist si fascist.

<http://www.contributors.ro/politica-doctrine/condamnarea-crimelor-totalitare-si-comisia-europeana/>

Evenimentul zilei – 29 decembrie 2010

Autopsie sau vivisectie? Patru ani de la condamnarea comunismului (I)

Au trecut patru ani de la acea sesiune, unică în istoria Parlamentelor României, din 18 decembrie 2006, moment deopotrivă sublim și penibil, înălțător și degradant.

Sublim, pentru că, pe baza Raportului Final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, întrun gest fără precedent în lumea post-comunistă, președintele Traian Băsescu a condamnat regimul comunist, pe întreg parcursul existenței sale, drept ilegal și criminal. Penibil, pentru că de la Ion Iliescu la C.V. Tudor, de la "Antenele" lui Dan Voiculescu la "Ziua" lui Roșca Stănescu, de la câte un politolog ori istoric ofuscat la fostul poet de curte al dictaturii, Adrian Păunescu, întreaga artilerie grea a imprecățiilor și istericalelor patriotard- comuniste s-a mobilizat spre a boicota această condamnare.

Am discutat mult în aceste ultime luni despre comunism și despre Raportul Final cu profesorul Virgil Nemoianu. Țin să-i mulțumesc aici pentru excelentele observații pe care mi le-a propus. Ele reprezintă remarcabilele piste pe care merită să le urmărim în viitor (între altele, la capitoul minorității naționale sub comunism, ar trebui scris despre armeni și greci; lărgirea tematicii emigrației intelectuale românești; ședințele sinistre din 1958 organizate la Sala Dinamo; scrisoarea lui Nicolae Balotă și a fraților Boilă către Vatican).

Raportul Final a fost recenzat extrem de favorabil de profesorul Charles King (Georgetown University) în "Slavic Review", respectatul trimestrial academic american, a fost prezentat la Institut d'Etudes Politiques din Paris, la Fundația San Egidio de la Vatican, la Institutul Harriman de la Universitatea Columbia din New York, la ICR Londra (comentator fiind John Gledhill de la London School of Economics), la Indiana University, la Florida Atlantic University, la propria mea universitate (University of Maryland), la Woodrow Wilson Center etc. De altfel, la acel eveniment de la New York, Traian Ungureanu a formulat memorabil dificultățile Comisiei Prezidențiale: "Voi ați crezut că faceți autopsia dictaturii comuniste. În fapt, ceea ce făceați era o vivisectie".

Editura Cambridge University Press și-a exprimat interesul pentru o ediție sintetică a acestui volum. Între timp, am scris eu însumi despre Raportul în "The Annals of the American Academy of Political Science". A scris și profesoara Lavinia Stan. În legătură cu Raportul Final, iată ce crede profesorul Nemoianu: "Nu încape nicio îndoială că este vorba de o lucrare majoră, fundamentală. Practic orice se va mai scrie în viitor va trebui să pornească de la sau să se

bazeze pe această lucrare. Ea oferă, cum ar zice colegii mei, «gramatica » acestui domeniu, sau, mai bine, idiomul în care inevitabil se va vorbi de acum înainte despre tema de față". Fie-mi îngăduit să-i mulțumesc distinsului cărturar pentru aceste cuvinte care ne onorează pe toți cei care ne-am unit forțele pentru a scrie această lucrare.

Profesorul Nemoianu consideră că termenul de eliticid acoperă semantic mai adecvat chestiunea examinată: "... s-a căutat sistematic, în mare măsură cu succes, decimarea elitelor politice (indiferent de cea mai mică vinovăție!), culturale, militare, economice (iarăși: fără urmă de vinovăție), magistratura. Da, dar chiar și din păturile muncitoare: meșteșugarii mai răsăriți, în fond și «chiaburii» ce erau? Erau o pătură mai harnică, mai reușită, mai întreprinzătoare etc." Programul comunist de transformare universală, strategia liberticidă viza tocmai demolarea oricărei meritocrații. Cât privește aplicabilitatea termenului de genocid experimentelor comuniste în fazele lor radicale, discuția se află acum în plină desfășurare, cum o dovedesc recente cărți ale lui Norman Naimark (profesor la Stanford) și Timothy Snyder (profesor la Yale).

A existat într-adevăr o "liberalizare" a comunismului românesc? Evident că dacă ne gândim la ultimii trei ani ai domniei lui Gh. Gheorghiu- Dej și la primii șase ani ai perioadei Ceaușescu, putem spune că s-a produs o relaxare, o relativă îmblânzire a sistemului represiv intern, combinată cu ceea ce s-a numit autonomismul politici externe. Sunt așadar de acord cu sugestia profesorului Nemoianu că acești circa zece ani au purtat amprenta influenței, uneori decisive, a lui Ion Gh. Maurer (devenit premier în 1961).

Împreună cu Bârlădeanu, Răutu și Niculescu- Mizil, Maurer a supervizat scrierea Declarației PMR din aprilie 1964. Tot el a făcut prima vizită oficială a unui premier comunist din Europa de Est la Paris (1964). Prin protejatul său, Gh. Gaston Marin, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și șeful planificării, Maurer acționa și pe linia apropierei de SUA. Maurer detesta xenofobia pompieristă și intoleranța de beton a stalinismului. Fără îndoială însă a fost toată viață și a murit ca un intelectual marxist.

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/senatul-evz-autopsie-sau-vivisectie-patru-ani-de-la-condamnarea-comunismului-i-916946.html>

Evenimentul zilei – 29 decembrie 2010

Autopsie sau vivisecție? Patru ani de la condamnarea comunismului (II)

Am discutat adeseori problema "liberalizării" regimului comunist din România cu regretatul matematician, intelectual critic și disident Mihai Botez.

Contribuția lui legată de natura contractului social național comunist este inclusă în volumul pe care l-am coordonat împreună cu Judith Shapiro, "Debates on the Future of Communism" (Macmillan, 1990), bazat pe conferința "Will the Communist States Survive? The View from

Within" pe care am organizat-o, ca proiect al Foreign Policy Research Institute, la New York, în octombrie 1987. Sunt de acord cu profesorul Nemoianu că principala acțiune disidentă a lui Botez nu au fost scrisorile către Vlad Georgescu (neîndoios importante), ci întâlnirile lor în trei din Cișmigiu spre a organiza o universitate subterană, alternativă (al treilea era filosoful Titus Mocanu, emigrat apoi în Germania). Tot în sensul acurateții, trebuie menționat faptul că poetul Ștefan Aug. Doinaș a fost printre semnatarii scrisorii de solidarizare cu Mircea Dinescu.

Rămâne faptul că în clipele de maximă "liberalizare", deci chiar și în 1968, anul când Ceaușescu și-a atins probabil cota maximă de popularitate, după condamnarea publică și vehementă a invaziei Cehoslovaciei, regimul comunist din România nu a renunțat la principalele sale instrumente de dominație. Au scăzut efectivele de informatori ai Securității, dar delațiunile au continuat. Cenzura și-a menținut nefastele năravuri. A fost reabilitat Lucrețiu Pătrășcanu, nu însă și liderii partidelor istorice. A fost permisă difuzarea pe piață a filmului "Reconstituirea" de Lucian Pintilie, dar cu tăieturi dictate de secția de propagandă. Înscenarea de la Facultatea de Filosofie a Universității din București (septembrie 1965, deci după Congresul al IX-lea al PCR) a fost organizată spre a neutraliza orice tentativă de gândire autonomă, dincolo de ceea ce permiteau documentele oficiale. Decretul de interzicere a avorturilor (1966) era clar o expresie a eforturilor regimului de control asupra trupurilor umane.

La nivelul memoriei, acei ani (1963-1971) sunt adeseori valorizați pozitiv (mai ales în comparație cu declinul economic, criza socială și mizeria morală care aveau să atingă cote paroxistice în anii următori). Ultimul Dej și primul Ceaușescu apar ca dictatori relativ umanizați, mai puțin brutali și samavolnici decât modelul originar stalinist. În plan istoric, chiar și acei ani, pe care i-aș numi ai marilor amăgiri (ori ai promisiunilor trădate), au fost marcați de ilegitimitatea și criminalitatea (în sensul respingerii categorice a statului de drept și prin disprețul nețărmit pentru drepturile omului) unui regim născut și perpetuat prin fraudă, violență, teroare și minciună. Moștenirile comunismului sunt extrem de prezente, inclusiv la nivelul formelor mentale, al atracției pentru paternalism, pentru demagogii iresponsabili care agită mulțimile și promit luna de pe cer, tot așa cum comuniștii promiteau egalitatea perfectă, paradisul terestru, societatea fără clase. De aici și intensitatea reacțiilor agasate, panicate, agresive, condescendente, vituperante în raport cu demersul condamnării comunismului.

Cred că multe din propunerile Comisiei Prezidențiale au fost ori sunt pe cale de a fi îndeplinite. S-a realizat democratizarea Arhivelor Naționale, documentele din arhivele mult timp secretizate ale CC al PCR, CC al UTC, Colegiului Central de Partid etc. sunt acum accesibile, fără restricții. A apărut ediția a II-a a Manualului de liceu consacrat istoriei comunismului în România (curs facultativ). Se lucrează, în cadrul IICCMER, în colaborare cu Asociația 21 Decembrie 1989, la proiectul Legii privind imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității. S-au oferit noi probe pentru a deschide acțiunea judiciară împotriva tortionarului Gh. Enoiu. Se colaborează cu Ministerul Culturii pentru înființarea Muzeului Național al Dictaturii Comuniste. A apărut la Humanitas primul volum din documentele consultate de Comisia Prezidențială, urmând ca al doilea volum să fie publicat în 2011. S-au organizat dezbateri și s-a construit un întreg portal despre mineriada din iunie 1990 pe site-ul IICCMER.

Demersul condamnării dictaturii comuniste este (cel puțin) tridimensional: epistemic, legal și în planul memorializării. În planul cunoașterii, amintesc numeroasele volume apărute în acești ani, amintiri, documente, jurnale, investigații istorice, politologice, sociologice, economice, filosofice, literare. Există de-acum cazuri de recuperare de proprietăți confiscate în anii regimului comunist în urma invocării discursului din 18 decembrie ca bază legală. La fel, au fost pronunțate decizii de anulare a unor sentințe din anii '50 pe aceeași bază. Este evident că urmașii nomenklaturii nu au niciun interes să susțină demersul nostru, dar, sunt convins, ei nu (mai) pot împiedica avansul decomunizării.

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/senatul-evz-autopsie-sau-vivisectie-patru-ani-de-la-condamnarea-comunismului-ii-917346.html>